

Механізм управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання

*Жиленко Л. А., студентка гр. УБм-2 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Чернадчук О.В., асистент кафедри права СумДУ*

Економіка України протягом останніх років проходить досить складний за соціально-економічними наслідками період трансформації. За таких умов на першому місці постає проблема вже навіть не конкурентоспроможності підприємства, а його економічної безпеки. Сучасні загрози в діяльності підприємства висувають принципово нові вимоги до побудови й організації діяльності систем їх безпеки. Тому набуває важливості проблема розробки ефективних механізмів підвищення економічної безпеки для суб'єктів господарювання. Однією з важливих умов підвищення ефективності та стійкості розвитку підприємств в умовах ринкових відносин є вдосконалення системи управління з урахуванням чинників забезпечення економічної безпеки.

Механізм управління системою економічної безпеки підприємства створюється з метою забезпечення правильного використання всіх захисних заходів для мінімізації негативного впливу небезпек, загроз та ризиків.

Вагомий внесок у розвиток управління економічною безпекою на рівні суб'єкта господарювання зробили: Мойсейко І.П., Близнюк А.О., Белоусова А.І., Новикова О.Ф., Сумець О.М., Бандурін В.В., Васильців Т.Г., Геєць В.М., Лисенко Ю.Г., Руденський Р.А., Шаваєв А.Г. та ін.

Економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відношень на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Економічна безпека підприємства – це стан захищеності його діяльності від негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, а також спроможності швидко усунути загрози, пристосуватися до наявних умов, що негативно впливають на його діяльність [4, с. 142].

У відповідності до сформованого трактування сутності поняття «економічна безпека підприємства» можна зазначити, що управління економічною безпекою підприємства – це цілеспрямований вплив на нього з метою досягнення стану, в якому ймовірність небажаних змін під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища знаходиться в межах, визначених власником припустимим [3, с. 269].

Загальна схема механізму управління станом економічної безпеки охоплює такі заходи та функції управління, що здійснюються послідовно або одночасно: 1) формування необхідних корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, прав інформації, технології та устаткування); 2) загальностратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими; 3) стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;

4) загальнотактичне планування економічної безпеки за функціональними складовими; 5) тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства; 6) оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства; 7) здійснення функціонального аналізу рівня економічної безпеки; 8) загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки [5, с. 36].

Механізм управління системою економічної безпеки проявляється насамперед за допомогою управлінських відносин, реалізованих шляхом використання відповідних методів на основі принципів управління. До таких принципів слід віднести наступні: первинність господарського законодавства; застосування програмно-цільового управління; обов'язкове визначення сукупності власних фінансових інтересів підприємства у складі його місії; інтегрованість підсистеми управління економічною безпекою підприємства із загальною системою фінансового менеджменту; взаємна матеріальна відповідальність персоналу і керівництва за стан економічної безпеки підприємства; наявність зворотного зв'язку; мінімізація витрат на забезпечення економічної безпеки

підприємства [2].

Принципи функціонування механізму управління реалізуються комплексно, безперервно, оперативно та централізовано, зокрема: комплексність передбачає системність вирішення питань економічної безпеки, з залученням усіх суб'єктів, активів та інтересів підприємства; безперервність – це постійний системний моніторинг підрозділами економічної безпеки даних про фінансово-економічний стан контрагентів та його аналіз із метою недопущення як внутрішніх, так і зовнішніх загроз діяльності підприємства; оперативність – це швидкість реагування на виникнення ризиків та загроз, своєчасність доповіді керівництву для прийняття попереджувальних управлінських рішень; централізація – це єдиний підхід до виконання своїх функцій за координаційної ролі та методичного керівництва з боку підрозділу економічної безпеки дирекції підприємства [5, с. 109].

Слід зазначити, що управління економічною безпекою підприємства є однією зі складових управління підприємством, а тому на нього поширюється і певний категорійний апарат, що зазвичай характеризує управління підприємством. Будь-який управлінський процес на підприємстві відбувається циклічно та проходить в своїй реалізації кілька стандартних етапів, що охоплюють весь цикл прийняття та реалізації управлінського рішення, а саме це такі етапи: прийняття управлінського рішення; реалізація управлінського рішення; контроль управлінського рішення [3, с. 270].

На кожному з етапів використовуються свої методи управління системою протидії небезпекам, загроз і ризиків. Результати кожного етапу стають вихідними даними для подальших етапів, утворюючи систему прийняття рішень зі зворотним зв'язком. Така система забезпечує максимально ефективне досягнення цілей, оскільки знання, отримане на кожному з етапів, дозволяє коректувати не тільки методи впливу на небезпеки, загрози і ризики, але і самі цілі управління системою безпеки підприємства.

Базовим етапом, що дозволяє сформувати ефективний механізм управління системою економічної безпеки, є етап аналізу небезпек, загроз і ризиків. Завданням аналізу є виявлення джерел і причин небезпек, загроз і ризиків та причин їх виникнення. При проведенні аналізу необхідно: визначити потенційні зони небезпек, загроз та ризиків; виявити реальні і потенційні небезпеки, загрози і ризики, що супроводжують діяльність підприємства; спрогнозувати можливий негативний вплив на підприємство виявлених небезпек, загроз і ризиків [1, с. 179].

Методи якісного аналізу можна розділити на чотири групи: 1) методи, засновані на аналізі наявної інформації; 2) методи збору нової інформації; 3) методи моделювання діяльності організації; 4) евристичні методи аналізу.

Сучасний механізм управління системою економічної безпеки суб'єкта господарювання повинен враховувати необхідність формування двох напрямів стратегій. Перший напрям стратегій повинен враховувати ситуацію, визначати цільові настанови й формувати політику підприємства для втримання й розширення свого життєвого простору. Другий – повинен охоплювати методи, прийоми й інструменти для вивчення (розпізнавання) стратегій, що формуються іншими суб'єктами (державою, підприємствами-конкурентами), спрямованих проти діяльності й розвитку підприємства та звужуючих його життєвий простір.

При цьому для реалізації першої стратегії необхідно здійснювати оцінювання відповідності ресурсів загальним стратегічним цілям розвитку підприємства. Для реалізації другої стратегії необхідно створювати систему розпізнавання й оцінювання ступеня небезпеки загроз, створюваних зовнішнім оточенням і сформованою внутрішньою ситуацією на підприємстві та розробити механізми захисту від них [6, с. 85].

Таким чином, під механізмом управління економічною безпекою можна розглядати

певну сукупність процесів, з яких складається управління щодо протидії небезпекам та загрозам. Як компоненти цього механізму варто розглядати принципи, методи, функції управління, систему управління та прийняття управлінських рішень.

Метою управління економічною безпекою суб'єкта господарювання є формування адаптивних реакцій на дію загроз під час його функціонування та, як наслідок, – забезпечення стабільного і максимально ефективного функціонування підприємства на цей момент часу та високого потенціалу розвитку в майбутньому.

Література:

1. Белоусова А.І. Деякі проблеми управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання (інноваційний аспект)/ А.І. Белоусова// Вісник ЖДТУ. – 2011. – №4(58). – С.177-179.

2. Бехтер Л.А. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства/ Л.А. Бехтер. – [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/3568/1/138.pdf>.

3. Близнюк А.О. Сутність та особливості управління економічною безпекою підприємства/ А.О. Близнюк// Науково-технічний збірник. –2011.– № 102. – С. 268-274.

4. Мойсейко І.П., Шолок О.О. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства// І.П. Мойсейко, О.О. Шолок// Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21(2). – С.141-145.

5. Новикова О.Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О.Ф. Новикова, Р.В. Покотоленко. Ін-т економіки промисловості НАН України. – Донецьк : Изд-во «Прима», 2006. – 407 с.

6. Сумець О.М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека / О.М. Сумець, М.Б. Тумар. - К. : Вид-во "Хай-Тек Прес", 2008. - 400 с.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 137-139.